

ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת ה-19

השופט אליקים רובינשטיין

القاضي اليكيم روبينشتين

יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-19

رئيس لجنة الانتخابات المركزية للكنيست ال-19

ירושלים, י"ט בטבת תשע"ג

1 בינואר 2013

המבקש:

יריב אופנהיימר

המשיבה:

רשימת "הבית היהודי בראשות נפתלי בנט –
מיסודם של האיחוד הלאומי, מפד"ל החדשה"
לכנסת ה-19

בקשה בעניין תעמולת בחירות אסורה

החלטה

א. לפני בקשתו של מר יריב אופנהיימר, מועמד לכנסת ה-19 מטעמה של רשימת העבודה בראשות שלי יחימוביץ'. עניינה של הבקשה בטענתו של המבקש, כי במודעת בחירות מטעמה של המשיבה נעשה שימוש בצבא ההגנה לישראל, באופן הנוגד את הוראות חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959 (להלן חוק דרכי תעמולה).

רקע

ב. בבקשה מיום 26.12.12 נטען, כי בימים האחרונים מפרסמת המשיבה מודעות באמצעי התקשורת השונים "בהן מופיעים חיילי צה"ל בהקשרים שונים, במטרה לנכס את השירות הצבאי למפלגת הבית היהודי ולהשתמש בצה"ל ובחייליו כחלק ממסע הבחירות של המפלגה". נטען, כי באחת המודעות מוצגים חיילים מתובקים לצד הכותל המערבי תחת הכיתוב "אם בשביל אח – זה לא רק הבן של אמא שלך – יש לך בית, הבית היהודי", ובמודעה אחרת – שצורפה לבקשה – נראים חיילי צה"ל באימון מבצעי תחת הכיתוב "אוהבים את המדינה, משרתים את המדינה", והמודעה כוללת – באופן מובלט – גם את שמה של המשיבה ואת האותיות שלה. נטען, בהקשר מודעה זו, כי

"מדובר בתמונה של חיילי צה"ל ששופצה על ידי בנט [המועמד הראשון] אצל המשיבה – א"ר] ואנשיו, לחיילים הוסיפו באמצעות מחשב כיפה וציצית על מנת להציגם כאנשי מפלגת 'הבית היהודי'". לטענת המבקש, מודעות אלו עומדות בניגוד להוראת סעיף 2ב(ב) לחוק דרכי תעמולה, האוסרת על שימוש בצבא ההגנה לישראל בתעמולת בחירות. נאמר, כי נסיונה של המשיבה לנכס לעצמה את הצבא פוגע בצה"ל ובחייליו, אשר רואים בשירות הצבאי ערך שאינו קשור להשתייכות פוליטית או מפלגתית, ומייצר מצג שווא "כאילו צה"ל מייצג זרם פוליטי אחד בתוך התברה הישראלית".

ג. בהחלטה מיום 26.12.12 התבקשה תגובת המשיבה. בתגובה מיום 27.12.12 נאמר, כי המשיבה אכן פירסמה את המודעות נשוא הבקשה, וכי היא חדלה לפרסמן על דעת עצמה וללא כל קשר לבקשה. עוד נאמר, כי לעמדת המשיבה אין כל פסול בפרסומים אלה, בהיותם עומדים בהוראות סעיף 2ב(ב) לחוק דרכי תעמולה והחלטות שפירשו אותן.

הכרעה

ד. מתגובת המשיבה עולה, כי הצדדים אינם חלוקים ביניהם לגבי העובדות – עצם פרסומן של המודעות נשוא הבקשה, כמו גם תוכנן, מוסכם גם על המשיבה; המחלוקת בין הצדדים נעוצה, איפוא, בשאלה האם השימוש בתמונות חיילי צה"ל במקרה דנא עולה בקנה אחד עם ההוראה הרלבנטית בחוק דרכי תעמולה, עליה נעמוד לקמן, אם לאו.

ה. סעיף 2ב(ב) לחוק דרכי תעמולה קובע כלהלן:

"לא ייעשה שימוש בתעמולת בחירות בצבא הגנה לישראל באופן העשוי ליצור רושם כי צבא ההגנה לישראל מזוהה עם מפלגה או עם רשימת מועמדים; אין בסעיף קטן זה כדי למנוע ממפלגה או מרשימת מועמדים להביע תמיכה בצבא ההגנה לישראל".

ו. צה"ל הוא צבאו של העם, צבאה של מדינת ישראל; ידענו משחר ימי המדינה וכך מורה אותנו הוראת סעיף 1 לחוק יסוד: הצבא, הקובעת כי "צבא הגנה לישראל הוא צבאה של המדינה". הוראת סעיף 2ב(ב) לחוק דרכי תעמולה, האוסרת על שימוש בצה"ל בתעמולת בחירות, היא נגזרת של מושכלות יסוד אלה. היא נועדה למנוע את הרושם כי הצבא מזוהה עם מפלגה או עם מועמד, ולמנוע ממועמד או מרשימת מועמדים לנכס את צה"ל לעצמו (ראו החלטותיו של יושב ראש ועדת הבחירות

המרכזית לכנסת ה-16, השופט (כתארו אז) מ' חשין, בתב"מ 2/2001 בעניין בקשת סיעת שינוי ובעניין תמונת הצנחנים בכותל ובת"מ 20/2001 התנועה להגינות שלטונית נ' סיעת ישראל אחת). להשקפתי, נוכח החשיבות העליונה שבשמירה על צביונו של צה"ל כצבא העם, על מועמדים ורשימות להקפיד הקפדה יתירה על הוראת סעיף 2ב(ב) לחוק דרכי תעמולה; סבורני, כי בסוגיה בה עסקינן יש לנהוג – בהשאלה מן העגה הצבאית – בחינת אם יש ספק אין ספק, ומקום בו קיים ספק (לניסיון לזיהוי של הצבא עם רשימה פלונית או מועמד אלמוני) – יש להימנע מפרסום.

ז. על רקע דברים אלה, נבחן עתה האם המודעות באות בגדרי האיסור שנקבע בחוק דרכי תעמולה. לדידי, התשובה לכך היא חיובית. המודעה שצורפה לבקשה מציגה, כאמור, תמונה של ארבעה חיילים באימון מבצעי, והיא כוללת גם כיתוב מובלט של שם המשיבה ואותיות ההצבעה שלה תחת תמונה זו. המשיבה לא הסתפקה בכך, והוסיפה לאחד החיילים בתמונה כיפה וציציות, כנראה מתוך רצון לציין כי הקהל שהיא פונה אליו משרת בצה"ל ותורם חלקו. אך המחוקק ביקש להרחיק את צה"ל מתווית של גוף פוליטי (להבדיל מתמיכה בעצם השירות). בנסיבות אלו, הצדק עם המבקש כי התמונה בנידון דידן מנסה ליצור את הרושם לפיו צה"ל מזוהה עם המשיבה, והמשיבה מזוהה עם צה"ל. הוא הדין גם במודעה השניה המתוארת בבקשה (העתק הימנה לא צורף, אולם תוכנה לא הוכחש בתגובה), בה נראים חיילי צה"ל לצד הכותל המערבי תחת כיתוב הנושא את שמה של המשיבה. פשיטא כי חיילי צה"ל הם "של כולם", של כל המשרת בהם והתומך בהם, יהא שיוכם המפלגתי אשר יהא.

ח. אילו היתה המשיבה אך מודיעה על החלטתה לתדול מן הפרסומים, ניחא. אך היא טוענת, כי הפרסומים נשוא הבקשה עומדים בהוראות סעיף 2ב(ב) לחוק דרכי תעמולה. טענה זו נסמכת על החלטותיו הנזכרות של השופט חשין. אלא שלדידי אין הנדון דומה לראיה, ואין המשיבה יכולה להיבנות מהחלטות אלה.

בעניין הצנחנים בכותל, שנסב על השימוש בתעמולת בחירות בצילום הידוע של הצנחנים בכותל המערבי מאת הצלם דוד רובינגר משנת 1967, ציין השופט חשין כי "ייחודה של התמונה – והכל יסכימו כי תמונה ייחודית היא – אין עניינה בצה"ל בתורת שכזה ... עיקר הוא במבט, במבטם של החיילים". בעניין התנועה להגינות שלטונית נסב הדין על תליון, אשר הזכיר "לא במעט את פניה של מעטפה הנשלחת מטעם הצבא לחיילי מילואים", ואשר על צידו האחר מודפס משולש בצבע אדום ובתוכו המילה "צו"; כאשר נפתח המסמך במלוא פריסתו נמצאו דברי תעמולה לטובת מועמד. כאשר לתליון זה ציין השופט חשין, כי "אין השימוש בתליון עשוי ליצור רושם

– ולו רושם מרוחק שבמרוחק – כי צה"ל מזוהה עם אחד מן המועמדים בבחירות לראשות הממשלה.

נוכח החשש בכגון דא למדרון חלקלק, יתכן כי כיום יטען הטוען שפרסומים מעין אלה, או חלקם, באים בגדר האיסור הקבוע בסעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה. מכל מקום, בענייננו אין הדברים נמצאים במישור אחד עם אותם פרסומים – השימוש בחיילי צה"ל אינו טפל למודעה, הוא כל כולה, והוא עלול ליצור את הרושם כי צה"ל מזוהה עם המשיבה.

כללם של דברים

ט. הפרסומים נשוא הבקשה נוגדים את האיסור הקבוע בסעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה. נוכח הצהרת המשיבה כי חדלה מפרסומם, אין טעם מעשי ליתן צו מניעה. עם זאת, המשיבה תשא בהוצאות המבקש בסך 1,000 ש"ח, וכן בהוצאות לטובת אוצר המדינה בסך 3,000 ש"ח.

ניתנה היום, י"ט בטבת התשע"ג (1.1.13).

אליקים רובינשטיין

שופט בית המשפט העליון

יושב ראש ועדת הבחירות

המרכזית לכנסת ה-19